

■ بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی
شهر تهران از دیدگاه نمایه‌سازان با تأکید بر شیوه و کیفیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی

نجلا حریری؛ فریبرز خسروی؛ صدف نعیمی

■ چکیده

هدف: پژوهش حاضر، با هدف آگاهی از وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی شهر تهران انجام شده است. روش/رویکرد پژوهش: روش پژوهش، پیمایشی توصیفی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. جامعه پژوهش شامل ۱۰۰ نفر از نمایه‌سازان مراکز آرشیوی تهران است که کلیه آنها به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که ۴۲ درصد نمایه‌سازان، برای نمایه‌سازی، از هر دو زبان کنترل‌شده و طبیعی استفاده می‌کنند و ۶۵ درصد نمایه‌سازان، در مراکز آرشیوی خود دارای خط‌مشی نمایه‌سازی به‌صورت فایل هستند. ۸۰ درصد از نمایه‌سازان، برای مستندسازی نمایه‌های اسناد آرشیوی، از ابزارهای نمایه‌سازی استفاده می‌کنند. ۴۶/۲۵ درصد نمایه‌سازان، مطابقت ابزارهای کمکی نمایه‌سازی با محتوای موضوعی اسناد و اصطلاح‌شناسی را در سطح متوسط؛ و ۳۸/۷۵ درصد آنها، میزان پاسخگویی به نیاز کاربران در استفاده از ابزارها در نمایه‌سازی را، در سطح زیاد ارزیابی کرده‌اند. از نظر میزان استفاده، اصطلاحنامه/صفا بالاترین میزان استفاده (۶۸/۸ درصد) را داشته است. در مورد شیوه نظام نمایه‌سازی، بیشترین فراوانی مربوط به کاربرگه الکترونیکی است و نرم‌افزار رسا بیشترین میزان استفاده را (۸۲/۴۶ درصد) در نمایه‌سازی اسناد داشته است.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاکی از این است که نارسایی‌های موجود، بیشتر مربوط به روزآمدسازی واژگان و مفاهیم ابزارهای نمایه‌سازی و ضعف ارتباط بین نمایه‌سازان مراکز آرشیوی با یکدیگر است.

کلیدواژه‌ها

نمایه‌سازی/مراکز آرشیوی تهران/نمایه‌سازان/نمایه‌سازی الکترونیکی/اسناد آرشیوی مکتوب

مطالعات آرشیوی

فصلنامه گنجینه اسناد: سال بیستم و یکم، دفتر چهارم، (زمستان ۱۳۹۰)، ۱۵۲-۱۳۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۵/۲۰ ■ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۱/۱۱

بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی شهر تهران از دیدگاه نمایه‌سازان با تأکید بر شیوه و کیفیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی

نجلا حریری^۱ | فریبرز خسروی^۲ | صدف نعیمی^۳

مقدمه

مراکز آرشیوی، نهادهای اطلاع‌رسانی هستند و در جامعه اطلاعاتی، به‌خصوص در میان محققان، جایگاه شاخصی دارند. هزاران سند و مدرک تولید شده در دستگاه‌های دولتی و غیردولتی وجود دارد که جامعه علمی کشور به آنها نیازمند است و توجه هر محقق را به سوی خود جلب می‌کند. اساسی‌ترین وظیفه هر مرکز آرشیوی، کوشش در جهت حفظ و نگهداری اسناد و خدمت‌رسانی به محققان است. بنابراین، مراکز آرشیوی، مسئول شناسایی، ارزشیابی، انتقال، حفظ و نگهداری، طبقه‌بندی، و نمایه‌سازی اسناد هستند و خدمات اطلاع‌رسانی را به‌منظور تسهیل و تسریع در دستیابی به اسناد ارائه می‌دهند.

درباره ارزش وجودی و کاربردی اسناد و مدارک آرشیوی، در مقایسه با اقسام دیگر منابع تحقیق و پژوهش، باید گفت که اینگونه اسناد و مدارک، وسیله مقتضی برای درک تاریخ و شناخت تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، و فرهنگی هر جامعه و حاصل فعالیت‌ها و عملکرد و تصمیم‌گیری‌های مدیران وقت می‌باشند (فدایی عراقی، ۱۳۷۷). اسناد، علاوه بر اینکه جزء شناسنامه ملی هر کشور محسوب می‌شوند، ابزاری ضروری برای تجارت و مدیریت صحیح هستند و منبع اطلاعاتی مهمی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به شمار می‌روند (پدرسون، ۱۳۸۰). آرشیوها، همواره، مکانی برای نگهداری میراث فرهنگی و اسناد بارزش بوده‌اند و با توجه به اینکه اطلاعات گذشته‌نگر از اهمیت زیادی برخوردارند، این مراکز، برای ذخیره و نگهداری و اطلاع‌رسانی این میراث ملی به مردم و همچنین انتقال اسناد به

۱. دانشیار کتابداری و اطلاع‌رسانی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد
علوم و تحقیقات تهران.
nadjahariri@hotmail.com

۲. استاد یار سازمان اسناد و
کتابخانه ملی ایران.
fakhosravi@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و
اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد
علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول).
s.naemi@gmail.com

آیندگان، نیازمند بهره‌گیری از شیوه‌های نوین سازماندهی اطلاعات هستند. در مراکز آرشیوی، برای سازماندهی و بازیابی اطلاعات اسناد آرشیوی و تاریخی، از نظام‌های نمایه‌سازی بهره گرفته می‌شود (وفایی، ۱۳۷۳). نظام‌های نمایه‌سازی، معمولاً از کنترل واژگان استفاده می‌کنند که دارای فرآیندی مشابه با فرآیندهای سنتی سازماندهی، از جمله فهرست‌نویسی توصیفی و تحلیلی هستند. نمایه‌سازی، شامل مراحل از قبیل تحلیل محتوا، تعیین توصیفگرهای محتوا، افزودن جای‌نماها، و جمع‌آوری مدخل‌های نتایج است و نمایه‌ساز سطح دسترسی به اسناد و نوع نمایه‌ای را که باید استفاده شود، به دقت تعیین می‌کند. نمایه‌سازی، شیوه‌ای کاملاً تخصصی است و پژوهشگران متعددی مانند فارو^۱ (۱۹۹۱)، پراشر^۲ (۱۹۸۹)، راولی^۳ (۱۹۹۴)، و لنکستر (۱۳۸۲) در مطالعات خود در حوزه نمایه‌سازی، به بررسی زبان‌های نمایه‌سازی و نقش عوامل مؤثر در کیفیت نمایه‌سازی پرداخته‌اند.

نمایه‌ساز اسناد، با استفاده از مهارت سندخوانی، می‌تواند کلیدواژه‌ها را به درستی از اسناد استخراج نماید و در نهایت، به بیان دقیق محتوای سند، با استفاده از اصطلاحاتی که برای جست‌وجوگر شناخته شده است، می‌پردازد (فدایی عراقی، ۱۳۷۷). با توجه به اهمیت اسناد آرشیوی در مراکز آرشیوی، شیوه نمایه‌سازی اسناد مکتوب از حیاتی‌ترین و مهم‌ترین فعالیت‌های آرشیوی بوده و زیرمجموعه‌ای از فرآیند پردازش اسناد محسوب می‌شود.

نمایه، ابزار ارزشمندی است، اما این حقیقت را نمی‌توان نادیده گرفت که به‌کارگیری ضعیف نمایه، باعث بی‌استفاده بودن اسناد و به‌هدر رفتن هزینه‌ها و در نهایت، از بین رفتن اطلاعات می‌شود. بنابراین، نمایه‌سازان اسناد ناگزیرند اسناد را تحلیل کرده و واژه‌های موضوعی و کلیه اسامی خاص، اعم از نام افراد و اماکن را - که فکر می‌کنند استفاده‌کننده براساس آن واژه‌ها را جست‌وجو خواهد کرد - استخراج نموده و پس از مستندسازی آنها به کمک اصطلاحنامه‌ها، سرعنوان موضوعی، فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان، و سایر ابزارهای مستندسازی به تهیه نمایه پردازد (کلیولند، ۱۳۸۵). با توجه به اینکه نمایه‌ها ابزارهای مهمی هستند که دسترسی به محتوای اسناد آرشیوی را تسهیل می‌کنند؛ و در عین حال، نمایه‌سازی اسناد، فرآیندی پرهزینه و وقت‌گیر است، تلاش برای آگاهی از وضعیت موجود و ارتقای کیفیت این فرآیند ضروری به نظر می‌رسد.

با توجه به اهمیت نمایه‌سازی در دسترس‌پذیری اسناد آرشیوی، هدف اصلی پژوهش حاضر این است که وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب، در مراکز آرشیوی شهر تهران، از دیدگاه نمایه‌سازان را مورد بررسی قرار دهد تا نقاط قوت و ضعف و اشکالات احتمالی نمایه‌سازی در مراکز آرشیوی مختلف، از دیدگاه نمایه‌سازان، مشخص شود. در این پژوهش، منظور از اسناد آرشیوی، اسناد مکتوبی است که در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران؛ کتابخانه،

1. Farrow
2. Prasher
3. Rowley

موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران؛ مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ و مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه نگهداری می‌شود.

سؤالات پژوهش

۱. شیوه و زبان مورد استفاده در نمایه‌سازی اسناد مکتوب در مراکز آرشیوی چیست؟
۲. در مستندسازی نمایه‌های اسناد آرشیوی از چه ابزاری استفاده می‌شود؟
۳. نظام نمایه‌سازی مراکز آرشیوی دستی است یا ماشینی؟
۴. کیفیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی از دیدگاه نمایه‌سازان چگونه است؟

پیشینه پژوهش

مروری بر مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که پژوهشی که دقیقاً به بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی پرداخته باشد، موجود نیست. لذا مواردی که با پژوهش حاضر نزدیکی بیشتری دارد در ادامه ارائه می‌شود:

رضائی شریف آبادی (۱۳۶۹)، در پژوهشی با عنوان «گزارشی از تجربه تنظیم و سازماندهی اسناد شخصی در مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی بنیاد مستضعفان و جانبازان» به بررسی سیاست‌ها و روش‌های سازماندهی اسناد شخصی موجود در آن مؤسسه و شرح تجربه تنظیم و سازماندهی علمی آنها پرداخته است.

قربانی (۱۳۷۳)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی وضعیت مراکز آرشیوی شهر تهران (نیروی انسانی، ارزشیابی اسناد، سازماندهی اطلاعات آرشیوی و خدمات آرشیوی)»، مراکز آرشیوی شهر تهران را مورد بررسی قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد در خصوص سازماندهی، کتابداران و اطلاع‌رسانان نسبت به سایر متخصصان فعال‌تر هستند. ذخیره‌سازی و بازیابی، به دو شیوه دستی و رایانه‌ای است و نوع طبقه‌بندی اسناد، تا حد زیادی به سازمان تولیدکننده اسناد بستگی دارد.

بررسی وضعیت نمایه‌سازی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مستقر در شهر تهران، پژوهشی است که توسط قریب (۱۳۷۷) انجام گرفت. در این پژوهش، وضعیت نمایه‌سازی از لحاظ زبان نمایه‌سازی، نیروی انسانی، بودجه تخصیص یافته برای این بخش، و استفاده از رایانه در بخش نمایه‌سازی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مستقر در تهران مورد مطالعه قرار گرفت. جامعه پژوهش شامل ۲۳ مرکز بود و نتایج بررسی نشان داد که بالاترین درصد انتخاب زبان نمایه‌سازی، زبان کنترل شده است که از سوی نزدیک به ۷۳ درصد مراکز مورد استفاده قرار گرفته است. نیروی انسانی با تخصص کتابداری، قریب به ۵۴ درصد و نیروی

متخصص موضوعی مرتبط با نوع مجموعه ۳۲ درصد نیروی انسانی را تشکیل می‌دهند. در ۷۸ درصد مراکز از رایانه در بخش نمایه‌سازی استفاده می‌شود.

میرجلیلی (۱۳۸۱)، در پژوهشی با عنوان «چگونگی نمایه‌سازی در پایگاه‌های اطلاعاتی مراکز اطلاع‌رسانی تهران» به بررسی چگونگی سیاست‌گذاری و به کارگیری زبان نمایه‌سازی در ۳۲ پایگاه اطلاعاتی طراحی شده توسط ۱۳ مرکز اطلاع‌رسانی شهر تهران پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان داد که از مجموع پایگاه‌های مورد بررسی، ۱۹ پایگاه اطلاعاتی از زبان کنترل‌شده، ۷ پایگاه از زبان طبیعی، و ۶ پایگاه نیز ترکیبی از زبان طبیعی و کنترل‌شده استفاده می‌کنند. نمایه‌سازی ۴ پایگاه اطلاعاتی، رایانه‌ای؛ و نمایه‌سازی ۲۸ پایگاه به شیوه دستی است. سایر یافته‌ها نشان داد که در اکثر پایگاه‌های اطلاعاتی، که از زبان کنترل‌شده استفاده می‌کنند؛ ناهماهنگی‌های آشکاری در گزینش توصیف‌گرها وجود دارد که ناشی از عدم دقت نمایه‌سازان و عدم پیروی از یک سیاست واحد است.

رضایی (۱۳۸۳)؛ وضعیت نمایه‌سازی مواد غیرکتابی مکتوب در پژوهشگاه‌های شهر تهران را با استفاده از روش پیمایشی مورد پژوهش قرار داد. یافته‌های تحقیق حاکی از این بود که از مجموع ۱۱ پژوهشگاه مورد بررسی، تنها ۵ پژوهشگاه برای سازماندهی منابع غیرکتابی خود از روش نمایه‌سازی بنیادی استفاده می‌کنند و یک پژوهشگاه از طریق فهرست‌نویسی، یک پژوهشگاه از طریق ورود اطلاعات تمام متن مدرک در قالب پی.دی.اف و یک پژوهشگاه نیز از طریق نمایه‌های موجود در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی به سازماندهی منابع خود اقدام می‌کنند و سایر کتابخانه‌ها هیچ اقدامی برای سازماندهی منابع خود انجام نداده‌اند.

باغستانی (۱۳۸۹)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی وضعیت تنظیم و توصیف اسناد در گنجینه اسناد ملی ایران»، به بررسی وضعیت تنظیم و توصیف اسناد، با استفاده از کاربرگ‌های توصیف طراحی شده در آن سازمان از ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۸، پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در سازمان اسناد ملی ایران کار «تنظیم» برابر با «طبقه‌بندی» اسناد در نظر گرفته شده است و ۹۴/۷ توصیف‌گرهای اسناد مستندسازی شده‌اند. از میان ابزارهای مستندسازی مورد استفاده، اصطلاحنامه اصفا بالاترین میزان استفاده (۵۲/۲۳ درصد) را داشته است.

ریبیرو^۱ (۱۹۹۶)، ارزش نسبی واژگان کنترل‌شده را در نمایه‌سازی موضوعی پایگاه‌های اطلاعاتی آرشیوهای شهر اپورتو در پرتغال، مورد آزمایش قرار داد. وی، در این تحقیق، به بررسی نتایج جست‌وجوی پایگاه داده‌ها با مدارک یکسان پرداخت، که یکی از زبان کنترل‌شده و دیگری از زبان طبیعی استفاده می‌کرد. واژگان کنترل‌شده، فهرست مستندی بود که توسط پژوهشگران ایجاد شده بود. نتیجه آن بود که پایگاه داده‌ای که از زبان کنترل‌شده در نمایه‌سازی استفاده می‌کرد عملکرد، و نسبت به پایگاه داده‌ای کنترل نشده، کارایی بهتری

I. Ribeiro

دارد؛ اما پایگاه‌ها به‌طور معناداری مکمل یکدیگرند.

باقری (۲۰۰۰)، در پایان‌نامه خود با عنوان «خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی در ایران» به بررسی خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی در ۴۵ مرکز ایرانی تولیدکننده این خدمات پرداخته است. وی، تلاش کرده است تصویری از وضعیت فعالیت‌های نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی کشور ارائه دهد.

پیرس موسس^۱ (۲۰۰۵)، در پژوهش خود، در مورد شرح و توصیف اسناد آرشیوی می‌نویسد: تنظیم و توصیف اسناد با منشأ آن مرتبط است و استفاده از اصل منشأ و فنونی که برای به کار بستن آن به‌وجود آمده، بر ساماندهی آرشیوها حاکم است. وی، وقت‌گیرترین و دقیق‌ترین گام در سازماندهی پیشینه‌های آرشیوی را، توصیف دقیق منابع و تهیه کاوشیارها^۲ می‌داند. کاوشیارها، توصیف‌کننده پیشینه‌های موجود در مجموعه هستند و از آنها به‌عنوان راهنما و رهنمود پژوهشگر به مجموعه‌های آرشیوی استفاده می‌شود.

مطالعه پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که پژوهش در مورد سازماندهی اسناد آرشیوی مکتوب در ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است، و بیشتر پژوهش‌های صورت گرفته، در مورد پایگاه‌های اطلاعاتی و مواد مکتوب غیرکتابی است که در مورد نمایه‌سازی این منابع نیز ناهماهنگی‌های آشکاری در گزینش نمایه‌ها وجود دارد، که ناشی از عدم دقت نمایه‌سازان و عدم پیروی از یک سیاست واحد بین مراکز اطلاع‌رسانی است. از طرفی، در پژوهش‌های انجام شده، نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب، از دیدگاه نمایه‌سازان به‌طور خاص، مورد بررسی قرار نگرفته است؛ لذا انجام پژوهشی در جهت تبیین شیوه نمایه‌سازی اسناد مکتوب آرشیوی از دیدگاه نمایه‌سازان و دستورالعمل‌ها و زبان نمایه‌سازی به‌کار گرفته شده می‌تواند مفید واقع شود.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش، پیمایشی توصیفی و جامعه‌مورد مطالعه شامل نمایه‌سازان مراکز آرشیوی زیر است:

۱. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (آرشیو ملی ایران) با تعداد ۵۸ نفر نمایه‌ساز؛
۲. کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی با تعداد ۲۵ نفر نمایه‌ساز؛
۳. مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه با تعداد ۷ نفر نمایه‌ساز؛
۴. مرکز اسناد انقلاب اسلامی با تعداد ۵ نفر نمایه‌ساز؛ و
۵. مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران با تعداد ۵ نفر نمایه‌ساز.

1. Pearce-Moses

2. finding aids

جامعه آماری، در مجموع، شامل ۱۰۰ نمایه‌ساز از مراکز آرشیوی فوق در شهر تهران است. در پژوهش حاضر، با توجه به محدود بودن جامعه آماری، نمونه‌گیری انجام نشده و کل جامعه پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است.

به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شده است. تدوین پرسشنامه، با در نظر گرفتن سؤال‌ها و اهداف پژوهش و نیز دیدگاه‌های نظریه‌پردازان نمایه‌سازی در زمینه عوامل مؤثر بر فرآیند و کیفیت نمایه‌سازی و آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های تنظیم و توصیف اسناد، راهنماهای بازیابی اسناد موجود در مراکز، و بررسی کاربرگ‌های توصیف تدوین شده برای اسناد آرشیوی، صورت گرفت. داده‌ها، پس از جمع‌آوری، با استفاده از نسخه ۱۶ نرم‌افزار آماری اس.پی.اس.اس. تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول پژوهش: شیوه و زبان مورد استفاده در نمایه‌سازی اسناد مکتوب در مراکز آرشیوی چیست؟

درصد	فراوانی	زبان نمایه‌سازی اسناد
۳۸/۰	۳۸	زبان کنترل شده
۴۲/۰	۴۲	زبان کنترل شده و طبیعی
۲۰/۰	۲۰	زبان آزاد و طبیعی
۱۰۰/۰	۱۰۰	جمع

جدول ۱ نشان می‌دهد که ۹۸ درصد پاسخگویان، اسناد آرشیوی را در مراکز آرشیوی به شیوه بنیادی نمایه‌سازی می‌کنند. ۴۲ درصد پاسخگویان، زبان کنترل شده و طبیعی؛ ۳۸ درصد زبان کنترل شده؛ ۲۰ درصد زبان آزاد و طبیعی را استفاده می‌کنند. ۶۲ درصد پاسخگویان زبان کنترل شده و طبیعی را برای نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب مناسب می‌دانند.

سؤال دوم پژوهش: دیدگاه نمایه‌سازان در مورد ابزارهای مستندسازی نمایه‌های اسناد آرشیوی چگونه است؟

به طور کلی، یافته‌ها نشان می‌دهد ۶۵ درصد پاسخگویان در مراکز آرشیوی خود، دارای خط مشی نمایه‌سازی به صورت فایل مستند هستند. ۴۴ درصد پاسخگویان، مؤلفه میزان آشنایی نمایه‌سازان با دستورالعمل‌های زبان نمایه‌سازی و ابزارهای نمایه‌سازی را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند و این در حالی است که ارزیابی ۲ درصد از پاسخگویان در سطح خیلی کم

جدول ۱

توزیع فراوانی زبان نمایه‌سازی اسناد آرشیوی

بررسی وضعیت تهیه سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز...
 بوده است. ۸۰ درصد پاسخگویان، از ابزارهای خاصی برای مستندسازی نمایه‌ها استفاده می‌کنند. بالاترین میزان استفاده از ابزار مستندسازی مربوط به اصطلاحنامه اصفاست (۶۸ درصد) و سرعنوان‌های موضوعی کودکان پایین‌ترین میزان استفاده (۲/۵ درصد) را برای مستندسازی داشته است.

ردیف	۱		۲		۳		۴		
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مؤلفه های کارآمدی ابزارهای نمایه سازی	مطابقت ابزارهای کمکی نمایه سازی با محتوای موضوعی اسناد و اصطلاح شناسی آنها	۳	۷۵/۳	۳	۳۷/۵	۳	۳۷/۵	۸	۱۰
	میزان پاسخگویی ابزارهای نمایه سازی به نیاز کاربران	۳۳	۳۸/۷۵	۳۱	۳۸/۷۵	۳۷	۳۳/۷۵	۲۶	۳۳/۵
میزان سهولت انتخاب نمایه برای اسنادی که دارای شکل و فرم مشخصی هستند با استفاده از ابزارهای نمایه سازی	میزان انتقال معنای مفاهیم مطابق با محتوای موضوعی سند توسط نمایه های ابزارهای نمایه سازی	۳۷	۴۶/۳۵	۳۰	۳۷/۵	۳۸	۴۷/۵	۳۱	۳۸/۷۵
	میزان انتقال معنای مفاهیم مطابق با محتوای موضوعی سند توسط نمایه های ابزارهای نمایه سازی	۸	۱۰/۰	۹	۱۱/۳۵	۵	۶/۲۵	۷	۸/۷۵
خیلی زیاد	۳	۳/۷۵	۱	۱/۳۵	۱	۱/۳۵	۲	۲/۵	
	زیاد	۳۳	۳۸/۷۵	۳۱	۳۸/۷۵	۳۷	۳۳/۷۵	۲۶	۳۳/۵
متوسط	۳۷	۴۶/۳۵	۳۰	۳۷/۵	۳۸	۴۷/۵	۳۱	۳۸/۷۵	
	کم	۸	۱۰/۰	۹	۱۱/۳۵	۵	۶/۲۵	۷	۸/۷۵
خیلی کم	۳	۳/۷۵	۱	۱/۳۵	۱	۱/۳۵	۲	۲/۵	
	بی پاسخ	۶	۷/۵	۶	۷/۵	۶	۷/۵	۶	۷/۵
میانگین	۲/۷۸		۲/۶۱		۲/۶۰		۲/۶۰		
انحراف از معیار	۸۲		۸۷		۸۲		۸۹		

جدول ۲

توزیع فراوانی دیدگاه نمایه سازان در مورد کارآمدی ابزارهای نمایه سازی

همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد، در توزیع دیدگاه کتابداران در مورد کارآمد بودن ابزارها، از بین ۸۰ نفر پاسخگو، که از ابزار برای مستندسازی نمایه‌های اسناد آرشیوی استفاده می‌کنند؛ ۶۷/۲۵ درصد، مؤلفه اول (مطابقت ابزارهای کمکی نمایه سازی با محتوای موضوعی

اسناد و اصطلاح‌شناسی آنها) را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند؛ ۳۸۷۵ درصد پاسخگویان مؤلفه دوم (میزان پاسخگویی به نیاز کاربران در مورد استفاده از ابزارها در نمایه‌سازی) را در سطح زیاد ارزیابی کرده‌اند؛ ۴۷/۵ درصد، مؤلفه سوم (میزان انتقال معنای مفاهیم مطابق با محتوای موضوعی سند توسط نمایه‌های ابزارهای نمایه‌سازی) را در سطح متوسط؛ و ۱/۲۵ درصد، در سطح خیلی کم ارزیابی کرده‌اند. ارزیابی ۳۸۷۵ درصد از پاسخگویان از مؤلفه چهارم (میزان سهولت انتخاب نمایه برای اسنادی که دارای شکل و فرم مشخصی هستند با استفاده از ابزارهای نمایه‌سازی) در سطح متوسط بوده است. جدول ۲، همچنین، نشان می‌دهد که میانگین کارآمدی ابزارهای نمایه‌سازی در هر چهار مؤلفه از سطح متوسط پایین‌تر است.

سایر یافته‌های پژوهش در ارتباط با سؤال ۲ نشان داد که بیشترین فراوانی مدت زمان صرف شده برای انتخاب یک نمایه منطبق با محتوای موضوعی سند، از بین اصطلاحات ابزارهای نمایه‌سازی، بنا به اظهار ۲۸۷۵ درصد پاسخگویان، در حدود ۱-۲ دقیقه؛ و کمترین فراوانی، بنا به اظهار ۱۲/۵ درصد پاسخگویان، مربوط به زمان کمتر از ۱ دقیقه و بیشتر از ۱۰ دقیقه است.

سؤال سوم پژوهش: نظام نمایه‌سازی مراکز آرشیوی دستی است یا ماشینی؟

یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی شیوه نظام نمایه‌سازی مربوط به کاربرگه الکترونیکی است که توسط ۵۷ درصد پاسخگویان انتخاب شده است. از ۵۷ نفر (۵۷ درصد) پاسخگویانی که شیوه نظام نمایه‌سازی آنها به صورت کاربرگه الکترونیکی است و ۸۲/۴۶ درصد پاسخگویان از نرم‌افزار رسا^۱ به عنوان بیشترین فراوانی و ۸۷/۷ درصد از نرم‌افزار سیستم جامع مدیریت اسناد^۲ و ۸۷/۷ درصد از نرم‌افزار سیستم اسناد^۳، جهت نمایه‌سازی اسناد استفاده می‌کنند.

۱. لازم به ذکر است که نرم‌افزار رسا نرم‌افزار مورد استفاده نمایه‌سازان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (آرشیو ملی ایران) است.

۲. نرم‌افزار سیستم جامع مدیریت اسناد، نرم‌افزار مورد استفاده نمایه‌سازان مرکز اسناد انقلاب اسلامی است.

۳. نرم‌افزار سیستم اسناد، نرم‌افزار مورد استفاده نمایه‌سازان مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران است.

سؤال چهارم پژوهش: کیفیت نمایه سازی اسناد آرشیوی از دیدگاه نمایه سازان چگونه است؟

بررسی وضعیت نمایه سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز...

ردیف	مؤلفه های کیفیت نمایه سازی اسناد	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نیست	میانگین	انحراف از معیار
۱	میزان انطباق نیاز کاربران با نمایه های انتخاب شده برای اسناد	تعداد	۸	۲۴	۴۳	۱۳	۱	۲/۶۶	۸/۴۸
	درصد	۸/۰	۲۴/۰	۴۳/۰	۱۳/۰	۱/۰	۱/۰		
۲	میزان تأثیر نیازهای استفاده کنندگان نهایی در انتخاب نمایه	تعداد	۲۰	۴۴	۲۲	۱۳	۱	۲/۳۱	۰/۹۷
	درصد	۲۰/۰	۴۴/۰	۲۲/۰	۱۳/۰	۱/۰	۰/۰		
۳	انتخاب نمایه ها براساس تطبیق تاریخی آنها با دوره تاریخی اسناد	تعداد	۲۲	۴۲	۲۴	۸	۲	۲/۲۴	۰/۹۶
	درصد	۲۲/۰	۴۲/۰	۲۴/۰	۸/۰	۲/۰	۲/۰		
۴	اجبار به نمایه سازی تعداد مشخصی از اسناد در یک روز موجب بروز خطا و خستگی فکری می شود	تعداد	۱۴	۴۵	۲۵	۱۲	۳	۲/۴۴	۰/۹۸
	درصد	۱۴/۰	۴۵/۰	۲۵/۰	۱۲/۰	۳/۰	۱/۰		
۵	سیاست روزآمدسازی اصطلاحات نمایه ای	تعداد	۶	۱۶	۴۴	۲۸	۳	۳/۰۶	۰/۹۱
	درصد	۶/۰	۱۶/۰	۴۴/۰	۲۸/۰	۳/۰	۳/۰		
۶	برگزاری جلسات و برقراری ارتباطات بین نمایه سازان مراکز آرشیوی جهت تصمیم گیری در مورد فرآیند نمایه سازی اسناد	تعداد	۳	۱۳	۲۶	۲۸	۲۹	۳/۶۷	۱/۱۲
	درصد	۳/۰	۱۳/۰	۲۶/۰	۲۸/۰	۲۹/۰	۱/۰		

جدول ۳

توزیع فراوانی مؤلفه های کیفیت نمایه سازی اسناد

ردیف	مؤلفه‌های کیفیت نمایه‌سازی اسناد	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	بسیار پاسخ	میانگین	انحراف از معیار
۷	میزان ثبت و پیاده‌سازی تصمیمات در مورد فرآیند شیوه‌نمایه‌سازی در مرکز	تعداد	۶	۲۵	۳۹	۱۸	۱۰	۲/۰۱	۱/۰۵
		درصد	۶/۰	۲۵/۰	۳۹/۰	۱۸/۰	۱۰/۰	۲/۰	
۸	میزان انجام تصحیح و بازبینی برای کسب اطمینان از درستی فرآیند نمایه‌سازی	تعداد	۱۴	۴۶	۲۵	۱۰	۳	۲/۴۰	۰/۹۶
		درصد	۱۴/۰	۴۶/۰	۲۵/۰	۱۰/۰	۳/۰	۲/۰	
۹	تأثیر حجم سند نمایه‌سازی شده در تعداد نمایه‌های انتخابی	تعداد	۹	۴۷	۲۹	۱۱	۱	۲/۴۶	۰/۸۵
		درصد	۹/۰	۴۷/۰	۲۹/۰	۱۱/۰	۱/۰	۳/۰	
۱۰	تأثیر وضوح زبان نگارش اسناد در انتخاب نمایه‌ها	تعداد	۱۴	۶۲	۱۷	۴	۰	۲/۱۱	۰/۶۹
		درصد	۱۴/۰	۶۲/۰	۱۷/۰	۴/۰	۰/۰	۳/۰	
۱۱	موافقت نمایه‌سازان در استفاده از اصطلاحات عنوان و محتوای منتخب اسناد به عنوان نمایه	تعداد	۹	۲۶	۳۵	۱۹	۸	۲/۹۰	۱/۰۸
		درصد	۹/۰	۲۶/۰	۳۵/۰	۱۹/۰	۸/۰	۳/۰	
۱۲	میزان انطباق محتوای موضوعی اسناد با آگاهی و علایق	تعداد	۱۵	۴۲	۳۵	۶	۲	۲/۳۵	/۸۴
		درصد	۱۵/۰	۴۲/۰	۳۵/۰	۶/۰	۲/۰	۰/۰	
۱۳	میزان رضایت از کار	تعداد	۲۵	۴۰	۲۶	۷	۲	۲/۲۱	۰/۹۶
		درصد	۲۵/۰	۴۰/۰	۲۶/۰	۷/۰	۲/۰	۰/۰	

ادامه جدول ۳

توزیع فراوانی مؤلفه‌های کیفیت نمایه‌سازی اسناد

ردیف	مؤلفه های کیفیت نمایه سازی اسناد	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	بی پاسخ	میانگین	انحراف از معیار
۱۴	میزان رضایت از درجه حرارت محیط کار	تعداد	۴	۲۶	۴۵	۱۶	۹	۰	۲/۰۰
		درصد	۴/۰	۲۶/۰	۴۵/۰	۱۶/۰	۹/۰	۰/۰	
۱۵	میزان رضایت از سر و صدای محیط کار	تعداد	۸	۳۱	۴۰	۱۲	۸	۱	۲/۸۰
		درصد	۸/۰	۳۱/۰	۴۰/۰	۱۲/۰	۸/۰	۱/۰	
۱۶	میزان رضایت از نور و روشنایی محیط کار	تعداد	۱۱	۴۲	۳۴	۷	۶	۰	۲/۵۵
		درصد	۱۱/۰	۴۲/۰	۳۴/۰	۷/۰	۶/۰	۰/۰	

ادامه جدول ۳

توزیع فراوانی مؤلفه های کیفیت نمایه سازی اسناد

همانگونه که جدول ۳ نشان می دهد، ۴۵ درصد پاسخگویان، مؤلفه چهارم (اجبار به نمایه سازی تعداد مشخصی از اسناد در یک روز موجب بروز خطا و خستگی فکری می شود) را در سطح زیاد ارزیابی کرده اند. ۲۹ درصد پاسخگویان، مؤلفه ششم (برگزاری جلسات جهت تصمیم گیری در مورد فرآیند نمایه سازی با سایر نمایه سازان مرکز) را در سطح خیلی کم ارزیابی کرده اند. ۴۶ درصد پاسخگویان، مؤلفه هشتم (میزان انجام تصحیح و بازبینی برای کسب اطمینان از درستی فرآیند نمایه سازی)؛ ۴۷ درصد پاسخگویان، مؤلفه نهم (تأثیر حجم سند نمایه سازی شده در تعداد نمایه های انتخابی)؛ و ۶۲ درصد پاسخگویان مؤلفه دهم (تأثیر وضوح زبان نگارش اسناد در انتخاب نمایه ها) را در سطح زیاد ارزیابی کرده اند. ۳۵ درصد پاسخگویان، مؤلفه یازدهم (موافقت نمایه سازان در استفاده از اصطلاحات عنوان و محتوا منتخب اسناد به عنوان نمایه) و ۴۵ درصد پاسخگویان مؤلفه چهاردهم (میزان رضایت از درجه حرارت محیط کار) را در سطح متوسط ارزیابی کرده اند. براساس سایر داده های مندرج در جدول ۳، میانگین چهار مؤلفه سیاست روزآمدسازی اصطلاحات نمایه ای، برگزاری جلسات جهت تصمیم گیری در مورد فرآیند نمایه سازی با سایر نمایه سازان مراکز، و میزان ثبت و پیاده سازی تصمیمات در مورد فرآیند شیوه نمایه سازی در مراکز آرشیوی و میزان رضایت از درجه حرارت محیط کار از حد متوسط بالاتر است.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی، نمایه‌سازی، فرآیند ایجاد یا تدوین نمایه براساس قواعد خاص است که به قصد توصیف یا شناساندن مدرک با استفاده از اصطلاحات بیانگر محتوای موضوعی آن صورت می‌گیرد. با بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی، از دیدگاه نمایه‌سازان، مشخص شد که شیوه غالب نمایه‌سازی اسناد مکتوب در مراکز آرشیوی به صورت بنیادی است و این مراکز نیازمند نمایه‌سازان مجرب و آموزش دیده‌ای هستند که علاوه بر دانش حرفه‌ای، با موضوعات تخصصی در حوزه اسناد نیز آشنایی داشته باشند.

ارتباط بین نمایه‌سازان و جست‌وجوکنندگان اطلاعات (کاربران) از طریق زبان مشترک، یعنی زبان نمایه‌سازی، برقرار می‌شود و زبان نمایه‌سازی عامل کاربردی و مهمی در نظام بازیابی اطلاعات است؛ و یافته‌ها نشان داد که ۴۲ درصد نمایه‌سازان از زبان کنترل شده و طبیعی برای نمایه‌سازی استفاده می‌کنند و بیشتر نمایه‌سازان، زبان کنترل شده و طبیعی را برای نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب مناسب می‌دانند. بنابراین، استفاده از زبانی واحد برای نمایه‌سازی اسناد در بین مراکز آرشیوی، به‌ویژه زبان کنترل شده و آزاد، که مورد انتخاب نمایه‌سازان است، می‌تواند در بهبود بازیابی اسناد مؤثر واقع شود.

یافته‌ها بیانگر این نکته است که ۶۵ درصد نمایه‌سازان در مراکز آرشیوی خود، دارای خط‌مشی نمایه‌سازی به صورت فایل مستند هستند و ۴۴ درصد نمایه‌سازان میزان آشنایی نمایه‌سازان با دستورالعمل‌های زبان نمایه‌سازی و ابزارهای نمایه‌سازی را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند. با توجه به اهمیت تبعیت از دستورالعمل‌های موجود، لازم است نمایه‌سازان در گزینش و استاندارد کردن نمایه‌ها از خط‌مشی مستند مرکز آرشیوی خود پیروی کنند و در اجرای خط‌مشی‌ها دقت کافی داشته باشند تا در بازیابی اسناد توسط کاربران مشکلاتی از قبیل ناهماهنگی در انتخاب نمایه باعث عدم بازیابی اسناد مرتبط نشود.

نتایج حاصل از بررسی میزان کارایی ابزارهای مستندسازی مورد استفاده نمایه‌سازان از دیدگاه خود آنها، نشان داد که از دیدگاه نمایه‌سازان، بیشترین کارایی ابزارها، در مطابقت ابزارهای کمکی نمایه‌سازی با محتوای موضوعی اسناد و اصطلاح‌شناسی آنهاست. انطباق واژگان ابزارها، با ماهیت موضوعی اسناد و اصطلاح‌شناسی آنها، بیانگر وضوح و عینیت نمایه‌های ابزارها و ارجاعات موجود در آنهاست. به‌طور کلی، نمایه‌سازان اسناد انتظار دارند در انطباق نمایه‌های استخراج شده از متن اسناد با نمایه‌های ابزارها، قواعد و دستورالعمل‌ها و ساختار واژگان ابزارها به‌گونه‌ای باشد که نمایه‌سازان در استفاده از ابزارها بهتر از نمایه‌سازی آزاد عمل کنند.

کمترین کارایی ابزارها در پاسخگویی به نیاز کاربران، مربوط به میزان انتقال معنای مفاهیم

مطابق با محتوای موضوعی سند توسط ابزارهای نمایه‌سازی است؛ پس از آن، میزان سهولت انتخاب نمایه برای اسناد دارای شکل و فرم خاص قرار دارد. از آنجاکه انطباق معنای مفاهیم ارائه شده در ابزارها با مفاهیم اسناد، بیانگر خاص بودن واژگان ابزارهاست و هرچه اصطلاحات ابزارها خاص تر باشد بهتر می‌توانند جزئیات معنایی را بیان کنند، مراکز آرشیوی در انتخاب ابزار، برای نمایه‌سازی اسناد، باید منطبق بودن معنای مفاهیم ابزارها با مفاهیم اسناد و میزان سهولت انتخاب نمایه برای اسناد را در نظر بگیرند.

بیشترین فراوانی مدت زمان صرف شده برای انتخاب یک نمایه، منطبق با محتوای موضوعی سند، از بین اصطلاحات ابزارهای نمایه‌سازی، در حدود ۱-۲ دقیقه است که توسط ۲۸۷۵ درصد پاسخگویان انتخاب شده است و می‌تواند مدت زمان مناسبی برای انتخاب یک نمایه از ابزارها محسوب شود. همچنین، بالاترین میزان استفاده از ابزار مستندسازی، متعلق به اصطلاحنامه اصفاست و ۶۷/۸ درصد پاسخگویان از این ابزار برای مستندسازی نمایه‌های اسناد استفاده می‌کنند. در مورد شیوه نظام نمایه‌سازی، بیشترین فراوانی مربوط به کاربرگه الکترونیکی است و ۸۲/۴۶ درصد پاسخگویان، جهت نمایه‌سازی اسناد، از نرم‌افزار رسا استفاده می‌کنند.

بررسی عوامل مؤثر در کیفیت نمایه‌سازی، از دیدگاه نمایه‌سازان، نشان داد که میانگین مؤلفه‌های سیاست روزآمدسازی اصطلاحات نمایه‌ای، برگزاری جلسات جهت تصمیم‌گیری در مورد فرآیند نمایه‌سازی با سایر نمایه‌سازان مراکز، و میزان ثبت و پیاده‌سازی تصمیمات در مورد فرآیند شیوه نمایه‌سازی در مراکز آرشیوی از حد متوسط بالاتر است.

۴۴ درصد نمایه‌سازان، سیاست روزآمدسازی اصطلاحات نمایه‌ای را در سطح متوسط؛ و ۳۹ درصد نمایه‌سازان، میزان ثبت و پیاده‌سازی تصمیمات در مورد فرآیند شیوه نمایه‌سازی در مراکز آرشیوی را در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند.

یافته‌های پژوهش نشان داد کمترین میانگین در بین عوامل تأثیرگذار در انتخاب نمایه‌ها مربوط به سه عامل تأثیر وضوح زبان نگارش اسناد، میزان رضایت نمایه‌سازان از کار، و میزان تأثیر نیازهای استفاده‌کنندگان نهایی در انتخاب نمایه‌هاست. این عوامل، در پژوهش حاضر، مهم‌ترین نارسایی بین عوامل مؤثر در کیفیت محسوب می‌شوند. چنانکه لنکستر مطرح می‌کند، از دیدگاه استانداردهای ایزو و متخصصان نمایه‌سازی اسناد، عوامل متعددی مانند انعطاف‌پذیری زبان نمایه‌سازی و امکان روزآمدسازی آن، امکان ورود واژه‌های جدید و سازگاری با نیازهای جدید کاربران، و ثبت تصمیم‌های نمایه‌سازی به صورت نظام‌یافته از جمله شاخص‌های اساسی در کیفیت نمایه‌سازی محسوب می‌شوند. بسیاری از متخصصان نمایه‌سازی اسناد، معتقدند که در انتخاب نمایه‌های اسناد، توسط نمایه‌سازان، آشنایی عمیق

با نیازها و علایق کاربران، بسیار مهم‌تر از دانش موضوعی نمایه‌ساز است (لنکستر، ۱۳۸۲). از آنجاکه هدف نهایی مراکز آرشیوی دسترس‌پذیر ساختن اطلاعات مورد نیاز کاربران است، آگاهی از علایق و نیازهای استفاده‌کنندگان نهایی بسیار اهمیت دارد و از طرفی، نقش رضایت از کار نیز در کیفیت ارائه خدمات عامل مؤثری محسوب می‌شود و لازم است مسئولان مراکز نمایه‌سازی نسبت به رفع این نارسایی‌ها اقدام نمایند.

بیشترین عامل محیطی مورد رضایت نمایه‌سازان، میزان رضایت از درجه حرارت محیط کار بود. در مورد بحث جزئی‌نگری و کلی‌نگری، برای انتخاب نمایه‌های نزدیک به هم از لحاظ موضوعی، نتایج نشان داد که میزان استفاده نمایه‌سازان از اصطلاح اخص و جزئی بیشتر از اصطلاح کلی و عام است. همچنین، ۶۶٪ درصد نمایه‌سازان، میزان استفاده از اصطلاحات اخص در انتخاب نمایه‌ها را در سطح زیاد ارزیابی کرده‌اند که این نتایج میزان جزئی‌نگری بالای نمایه‌های انتخاب شده برای اسناد آرشیوی را نشان می‌دهد. در حالت کلی، با بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب، در مراکز آرشیوی تهران از دیدگاه نمایه‌سازان آن مراکز، مشخص شد که با گسترش کاربرگه‌های الکترونیکی و تلاش در جهت استفاده از ابزارهای مستندسازی، برای یکدست‌سازی نمایه‌های اسناد، روند وضعیت نمایه‌سازی در سال‌های اخیر در مراکز آرشیوی از جمله آرشیو ملی ایران، رو به رشد است.

پیشنهادها

پیشنهادهایی که با توجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان مطرح نمود عبارت‌اند از:

۱. برقراری ارتباطات بیشتر بین نمایه‌سازان و شناسایی نخبگان حرفه و برقراری ارتباط بین نمایه‌سازان باتجربه و نمایه‌سازان جوان. نمایه‌سازان قدیمی، دانش و تجربه زیادی برای انتقال به نسل جدید همکاران خود دارند. با برقراری ارتباط میان این دو گروه، باید فرصت تبادل نظر و انتقال تجربه و دانش را مغتنم شمرد. با توجه به اینکه شناخت اسناد، بازخوانی، دریافت، و تحلیل اسناد بیشتر از سایر منابع غیرکتابی نیازمند تجربه و آگاهی نمایه‌سازان است تعامل این دو نسل بسیار مهم است.

۲. انتخاب نمایه‌های تاریخی با زبان و زمان تاریخی و طبیعی اسناد و کنترل واژگانی نمایه‌های اسنادی و مستندسازی آنها با در نظر گرفتن زمینه‌های تاریخی آنها.

۳. استفاده از زبان نمایه‌سازی واحد در امر نمایه‌سازی اسناد آرشیوی بین مراکز آرشیوی.

۴. از آنجاکه کار نمایه‌سازی، از جمله نمایه‌سازی اسناد، نیازمند تمرکز است؛ فراهم‌آوری شرایط محیطی مطلوب از لحاظ درجه حرارت، روشنایی، و سروصدای محیط برای نمایه‌سازان مراکز آرشیوی، جهت بهبود کیفیت کار نمایه‌سازی، امری ضروری است.

۵. توصیه می‌شود تعیین میزان کارکرد روزانه برای نمایه‌سازان، توسط مراکز آرشیوی به گونه‌ای باشد که نمایه‌سازان با فشار کار و اجبار در کمیت فعالیت‌ها مواجه نباشند و بتوانند با آرامش خاطر و فارغ از هرگونه فشار و خستگی فکری به نمایه‌سازی بپردازند تا میزان بهره‌وری مراکز افزایش یابد.

۶. ایجاد هماهنگی و همکاری و برقراری ارتباط میان نمایه‌سازان مراکز آرشیوی جهت ایجاد یکدستی در فعالیت‌هایی مانند روزآمدسازی واژگان و مفاهیم ابزارهای نمایه‌سازی. همچنین، جهت هدایت و کنترل نمایه‌سازی و ایجاد هماهنگی در سطح ملی، باید سیاست و خط‌مشی واحدی برای نمایه‌سازی اسناد تدوین شود؛ تا براساس آن، کنترل‌های لازم برای اجرای وظایف و فعالیت‌های مراکز آرشیوی اعمال گردد.

۷. ترغیب سازمان‌های حرفه‌ای به ترتیب دادن گردهمایی، همایش، و کارگاه برای کارمندان مراکز، به منظور برقراری امکان تبادل نظر میان آنها.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- بررسی وضعیت نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب از دیدگاه کاربران اسناد آرشیوی.
- ارزیابی نرم‌افزارهای نمایه‌سازی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی با استفاده از استانداردها.
- بررسی وضعیت چکیده‌نویسی اسناد آرشیوی مکتوب در مراکز آرشیوی.

منابع

- باغستانی، ساناز (۱۳۸۹). بررسی وضعیت تنظیم و توصیف اسناد در گنجینه اسناد ملی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- پدرسون، آن (۱۳۸۰). *نگهداری اسناد* (رضا مهاجر، مترجم). تهران: سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده اسناد.
- رضائی شریف‌آبادی، سعید (۱۳۶۹). گزارشی از تجربه تنظیم و سازماندهی اسناد شخصی در مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی بنیاد مستضعفان و جانبازان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- رضایی، طاهره (۱۳۸۳). بررسی وضعیت نمایه‌سازی مواد مکتوب غیر کتابی در پژوهشگاه‌های شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران.
- سازمان اسناد ملی ایران (۱۳۶۹). *آرشیو: اهداف، وظایف و تشکیلات*. تهران.
- فدایی عراقی، غلامرضا (۱۳۷۷). *مقدمه‌ای بر شناخت اسناد آرشیوی*. تهران: سمت.
- قرب، زهرا (۱۳۷۸). بررسی وضعیت نمایه‌سازی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.
- کلیوند، دونالد (۱۳۸۵). *درآمدی بر نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی*. (سید مهدی حسینی، مترجم). تهران: چاپار.

- لنکستر، اف. ویلفرد (۱۳۸۲). *نمایه سازی و چکیده نویسی: مبانی نظری و عملی* (عباس گیلوری، مترجم). تهران: چاپار.
- میرجلیلی، سید حسین (۱۳۸۱). چگونگی نمایه سازی در پایگاه های اطلاعاتی مراکز اطلاع رسانی تهران. *فصلنامه کتاب*، ۴۲، ۴۹-۵۱.
- وبگاه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. بازیابی شده در ۱۳۹۰ / ۰۵ / ۰۵ www.nail.ir
- وفایی، عبدالرضا (۱۳۷۳). طبقه بندی اسناد در سازمان اسناد ملی ایران. پایان نامه کارشناسی، سازمان اسناد ملی ایران، تهران.
- Bagheri, Massome (2000). indexing and abstracting service in Iran: a study, Theses, Panjab, Panjab University.
- Farrow, John F. (1991). A cognitive process model of document indexing. *Journal of Documentation*. 47 (2), 149-166.
- International Standard Organization (ISO) (1996). ISO999, information and documentation- guidelines for the content, organization and presentation of indexes. N. p.: ISO Press
- Prasher, Ram Gopal (1989). *Index and indexing*. Delhi: Medallion press.
- retrieval. Part I.: Research, and the nature of human indexing *Information Processing and Management* 37.
- Pearce-Moses, Richard (2005). A Glossary of Archival and Records Terminology. Society of American Archivists. Retrieved April 3, 2007
- Ribeiro, Fernanda (1996). Subject indexing and authority control in archives: The need for subject indexing in archives and for an indexing policy using controlled language. *Journal of the Society of Archivist*. 17(1), 27-54.
- Rowley, J. (1994). The controlled Versus Natural indexing Language Debate Revisited: a perspective on Information Retrieval Practice and Research. *Journal of Information Science*. 20, 108-119.

